

El gran repte de l'economia espanyola: millorar la productivitat

L'economia espanyola presenta un ritme de creixement dinàmic però difícilment sostenible a mitjà termini. En gran part, se sustenta en el creixement de l'ocupació. En canvi, l'avanç de la productivitat és més aviat modest. Perquè l'augment de l'activitat econòmica perduri en el temps i es transformi en una millora del benestar de tots els ciutadans, és imprescindible capgirar aquesta situació. És desitjable que el creixement de l'activitat econòmica sigui impulsat, fonamentalment, per les millores en allò que es produeix durant la jornada laboral: la productivitat.

El repte no és nou, ve de lluny. Des del 1996, el PIB ha crescut, de mitjana anual, un 2,0%. De llavors ençà, el ritme de creixement de l'ocupació ha estat de l'1,6%. En canvi, el ritme al qual ha crescut la productivitat (mesurada com el PIB en termes reals per hora treballada) ha estat del 0,7% (les hores treballades per treballador s'han reduït). El camí que queda per recórrer és llarg. A més a més, en els últims anys, l'economia ha transitat en direcció contrària a la desitjada. Des del 2014, el PIB ha continuat creixent, de mitjana, a un ritme del 2,0% anual. En canvi, l'ocupació ha avançat un 1,8% i la productivitat, un 0,4%.

El creixement de la productivitat, a més de desaccelerar-se, s'ha mantingut per sota del de la UE. Des del 2014, el creixement de la productivitat de l'economia europea ha estat, de mitjana, del 0,8%. Així, l'economia espanyola, que l'any 2014 presentava una productivitat similar a la del conjunt de la UE (en termes de PIB mesurat en paritat de poder adquisitiu per hora treballada), l'any 2023, es va situar més d'un 4% per sota. Recuperar el terreny perdut no és una tasca fàcil. Si la productivitat de la UE continua creixent al mateix ritme i l'economia espanyola multiplica per quatre el ritme d'avanç, es tornarà a situar al mateix nivell que la UE al voltant del 2030.

Entre els anys 2010 i 2014, la productivitat a Espanya va créixer un 1,6%, així que el repte no és inassolible, tot i que allò va ser resultat d'un context particular. Per augmentar el creixement de la productivitat de manera duradora, no hi ha una recepta màgica, i les palanques que s'han d'activar són múltiples. Destacaria tres àmbits en què actuar. En primer lloc, la inversió, tant en capital físic com en capital humà, tant en quantitat com en qualitat. El marge de millora és ampli quan es comparen les xifres de l'economia espanyola amb les dels principals països desenvolupats.

En segon lloc, la dimensió de les empreses. A Espanya, el pes de les empreses més grans és inferior al que tenen a les principals economies avançades. Les empreses més grans són, en general, més productives que les petites. En part, perquè les empreses més exitoses, que solen ser les més productives, creixen més. Però les empreses més grans també solen ser més productives perquè tenen massa crítica per a determinades inversions i en poden treure més profit. Així, la seva capacitat per innovar i per invertir en talent sol ser superior. En el context actual, això és especialment rellevant.

Finalment, la composició sectorial. Els sectors presenten diferents nivells de productivitat, la qual, a més a més, creix a un ritme diferent en funció del sector. A Espanya, els sectors amb un nivell més baix de productivitat tenen més pes que als països de referència, i aquest pes, de fet, ha augmentat en els últims anys. Però l'economia espanyola també està composta de sectors molt productius, la productivitat dels quals presenta un bon ritme de creixement, com la indústria manufacturera, les activitats professionals, científiques i tècniques, o els serveis de la informació i les telecomunicacions. Totes les mesures que facilitin el desenvolupament d'aquests sectors redundaran en un major creixement de la productivitat del conjunt de l'economia espanyola.

L'objectiu està identificat i diagnosticat des de fa temps, però és difícil assolir-lo. Requereix paciència, perquè necessita temps. Requereix recursos, públics i privats, perquè transformar el teixit productiu és costós i arriscat, en especial en temps de canvis tecnològics disruptius. I requereix determinació i cooperació entre les institucions i els agents implicats, precisament perquè el repte és majúscul. Molts requeriments, tots difícils d'assolir. Per aquest motiu augmentar la productivitat és el gran repte de l'economia espanyola.

Oriol Aspachs

Juny de 2024